

Inzetten op publieke kinderopvang?

Ja, natuurlijk.

Argumentatie over de actorrol in de kinderopvang a.d.h.v. de 7 B's

1. INLEIDING

Als lokaal bestuur maak je beleid en wil je voor de burgers veel realiseren in je gemeente. Je hebt als meest burgers nabij bestuur een belangrijke sociale rol te vervullen.

Deze sociale rol staat ook beschreven in het decreet lokaal bestuur en het decreet lokaal sociaal beleid.

Lokaal beleid vertrekt van de gedachte dat alle burgers die wonen in je gemeente, recht hebben op een menswaardig leven, met aandacht voor hun grondrechten. Als lokaal bestuur ben je verantwoordelijk voor de realisatie hiervan. Je lokaal beleid is dus per definitie sociaal.

Ook burgers hebben bepaalde verwachtingen ten aanzien van hun gemeentebestuur, zoals een voldoende divers, kwalitatief, toegankelijk én betaalbaar zorgaanbod. Hoe groter het aandeel van de bevolking dat zorg nodig heeft (bijvoorbeeld een nieuwbouwwijk met veel gezinnen met jonge kinderen), hoe hoger die verwachtingen zijn. Als lokaal bestuur is het jouw verantwoordelijkheid om hieraan tegemoet te komen en in te spelen op de noden van je burgers. Via het uitbouwen van eigen zorgdiensten heb je als lokaal bestuur een belangrijk instrument in handen om dit te doen.

Daarom is ook een voldoende aanbod aan kwaliteitsvolle kinderopvang op het grondgebied van je gemeente belangrijk. Meer en meer gezinnen doen beroep op professionele kinderopvang, bijvoorbeeld om werk en gezin te kunnen combineren. Met een voldoende aanbod kinderopvang speel je dus in op een directe behoefte van deze doelgroep binnen je gemeente. Maar kinderopvang is ook een instrument om andere beleidsdoelstellingen te realiseren, zoals de bestrijding van (kinder-)armoede, een belangrijke opstap richting activering op de arbeidsmarkt ...

Tal van lokale besturen investeerden de voorbije jaren sterk in kinderopvang en kiezen vandaag nog steeds bewust om dit actorschap op te nemen. Andere lokale besturen stellen het zelf organiseren van kinderopvang in vraag. Waarom investeer je als lokaal bestuur in een eigen kinderopvang? Is het niet voordeliger de eigen kinderopvangvoorzieningen uit te besteden aan iemand anders?

Met reden zijn lokale besturen ook bezorgd. Hoe vangen we het tekort aan kinderopvang in onze gemeente/stad op? Waar halen we de investeringsmiddelen, ook op lange termijn, om dit te blijven doen? Hoe werken we kostenefficiënt in een arbeidsintensieve sector waar de persoonlijke relatie met de gebruiker in hoge mate de kwaliteit van de dienstverlening bepaalt?

In onderstaande fiche worden enkele redenen opgesomd om als lokaal bestuur, naast de rol van regisseur, ook de actorrol op te nemen en zelf kinderopvang te (blijven) organiseren. Aan de hand van de 7 B's van toegankelijkheid (bekendheid, bereikbaarheid, betrouwbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid, begrijpbaarheid en bruikbaarheid) kan je de toegankelijkheid van de dienstverlening in

jouw gemeente nagaan, vanuit burgerperspectief. De 7B's bieden je handvaten om lokaal een denkoefening te maken over het belang van het zelf organiseren van kinderopvang als lokaal bestuur. In deze fiche staat een 8ste B vermeld, namelijk 'beleid', gezien het overkoepelende belang van het lokale beleid en de impact ervan op de publieke zorg en alle gerelateerde beleidsdomeinen.

BEKENDHEID	BEREIKBAARHEID	BETROUWBAAR	BESCHIKBAAR
BETAALBAAR	BEGRIJPBAAR	BRUIKBAAR	BELEID

Deze fiche is deel van de actie "Zorg voor de mens centraal begint lokaal", een actie waarmee de VVSG de sterktes van lokale besturen als zorgaanbieders extra in beeld brengt, tal van lokale praktijken in de kijker zet en lokale besturen prikkelt om verder in zetten op zorg en daarbij dus ook kinderopvang.

2.1 Bekendheid

Voldoende informatie over je lokaal kinderopvangaanbod is essentieel voor de gebruiker. Dit verhoogt de toegankelijkheid van je dienstverlening. Zowel schriftelijke als mondelinge informatie over het aanbod moet helder en overzichtelijk zijn, maar ook vlot en gemakkelijk leesbaar.

Als lokaal bestuur is het eenvoudig om jouw informatie tot bij de juiste doelgroep te krijgen.

Heel wat toeleiders, zoals OCMW, werkwinkel, Huis van het Nederlands, Huis van het Kind en tal van diensten komen automatisch in contact met de burger. Zij kunnen er voor zorgen dat de doorstroom tussen verschillende diensten vlot of administratief eenvoudiger verloopt.

Via een duidelijke profilering kan je je eigen diensten extra in de verf zetten. Hiervoor kan je gebruik maken van het campagnemateriaal dat VVSG voor jou heeft ontwikkeld: "Zorg voor de mens centraal, begint lokaal". Dit materiaal vind je terug op de website www.vvsg.be.

Door de partners en organisaties die actief zijn op je grondgebied samen te brengen en door te investeren in een goede samenwerking, kan je meer realiseren. Het geheel is meer dan de som van de delen. Zet je expertise en autoriteit in samenwerking met tal van partners in, ook in de kinderopvang. Zo kan een kinderopvang van een lokaal bestuur verbinding maken met eventuele toeleiders naar opvang en met het lokale netwerk.

De huidige versie van de conceptnota 'Krachtlijnen voor een nieuwe organisatie van de opvang en vrije tijd van kinderen' zet bijvoorbeeld in op een sterke lokale samenwerking met verschillende sectoren (sport, vrije tijd ...), gecoördineerd door het lokaal bestuur. Als lokaal bestuur bied je reeds een breed cultuur-, sport- en vrijetijdsaanbod aan. Wanneer je daarnaast ook kinderopvang aanbiedt, kan je de samenwerking tussen deze diensten eenvoudig aansturen en samen de bekendheid van het aanbod vergroten.

2.2 Bereikbaarheid

Bereikbaarheid zegt iets over de mate waarin je opvangaanbod fysiek en in tijd toegankelijk is. Een gunstige ligging van je kinderopvanglocaties met gunstige openingsuren is een meerwaarde voor jonge gezinnen. Dat kan je als lokaal bestuur bieden door opvang in de verschillende wijken te organiseren, te zorgen voor goede verbindingen (openbaar vervoer) en flexibele openingsuren waar nodig.

Een toegankelijke kinderopvang op het grondgebied van je gemeente is cruciaal voor een lokaal welzijnsbeleid. Door als lokaal bestuur zelf kinderopvang te organiseren zorg je ervoor dat er kinderopvang in de gemeente beschikbaar is, bereikbaar voor de inwoners van je gemeente. De verantwoordelijken van de kinderopvang en de dienst voor informatie zijn lokaal te bereiken. Dat verlaagt de drempel.

Bereikbaarheid gaat ook over psychologische bereikbaarheid. Sommige ouders zien kinderopvang als iets dat 'niet voor hen' is, omdat men bijvoorbeeld niet actief is op de arbeidsmarkt. Het is belangrijk dat opvanginitiatieven zich bewust zijn van het beeld dat de buitenwereld van hen heeft, want drempels om kinderopvang te gebruiken, kan je zelf actief wegwerken.

Organiseer je zelf kinderopvang, dan kan je expliciet inzetten op het bestrijden van kinderarmoede en het realiseren van de sociale functie. Door samenwerking met toeleiders en organisaties die werken met kwetsbare gezinnen kan je veel bereiken. Je kan samen werken aan de uitwerking van de regeling 'bestellen is betalen', het voorrangbeleid, het prijsbeleid of aan een personeelsbeleid dat aandacht heeft voor diversiteit. Door eigen kinderopvang te organiseren bereik je kwetsbare doelgroepen makkelijker en zorg je ervoor dat zij toegang krijgen tot de kinderopvang. Dat ook zij er zich welkom voelen.

Kinderopvang georganiseerd door het lokaal bestuur, kenmerkt zich tot slot door haar pluralistisch karakter. Het is een neutrale organisatie, niet gebonden aan een zuil. Iedere burger kan bij jouw kinderopvang terecht, los van zijn of haar levensbeschouwelijke voorkeuren, wat voor sommige burgers ook een psychologische drempel vormt.

2.3 Betrouwbaarheid

Een betrouwbare opvang is een opvang die niet oordeelt, betrouwbare informatie geeft en geen gegevens uitwisselt zonder toestemming van de betrokkenen. Een opvang waar ouders zich welkom en gerespecteerd voelen in hun ouderrol, is toegankelijker. Sommige ouders hebben vroeger een negatieve ervaring gehad met dienstverlening die hen geboden werd. Deze negatieve ervaringen veroorzaken vaak achterdocht. Vinden ouders de opvang betrouwbaar? Durven ze ernaartoe zonder de angst dat ze op vooroordelen zullen botsen? Durven ze er om advies vragen? Het is belangrijk om hier als kinderopvang alert voor te zijn.

Wie als lokaal bestuur zelf geen kinderopvang organiseert, heeft geen of weinig impact op de betrouwbaarheid van de dienstverlening. Als een private actor de prijs verhoogt, de openingsuren wijzigt of een bepaald doelgroep voorrang geeft, dan kan je daar als lokaal bestuur niets tegen inbrengen. Wat bovendien als een opvanglocatie opeens zou verdwijnen, omdat de aanbieder zijn dienstverlening stopzet of omdat de aanbieder wegtrekt uit de (deel)gemeente? Wanneer je de teugels zelf in handen hebt, waarborg je de betrouwbaarheid en de continuïteit (en kwaliteit) van de dienstverlening in jouw gemeente.

Door zelf kinderopvang te organiseren, realiseer je bovendien lokale werkgelegenheid en creëer je lokale, kwalitatieve jobs. Hierdoor heb je niet alleen meer garantie dat je personeel deskundig en betrouwbaar is en kwalitatieve, degelijke opvang kan bieden, je zorgt er ook voor dat burgers in de eigen gemeente aan de slag kunnen. Meer nog, je kan er eveneens voor kiezen of je al dan niet specifieke doelgroepen aantrekt, die doorgaans moeilijker toegang krijgen tot het reguliere arbeidscircuit, of je werkt via sociale tewerkstelling of een andere activeringsmaatregel, zoals lokale diensteneconomie, wijkwerk of artikel 60. En ondertussen bouw je interne expertise op over de kinderopvangsector.

2.4 Beschikbaarheid

Om toegankelijkheid te verzekeren is voldoende kinderopvang binnen je gemeente noodzakelijk. Een tekort aan kinderopvangplaatsen is de eerste reden waarom gezinnen geen opvang vinden of niet terecht kunnen bij een kinderopvang in hun buurt. Als je zelf actor bent, garandeer je een (deel van het) aanbod kinderopvang voor alle burgers van je gemeente.

Als burgernabij bestuur kom je via al je zorgdiensten in contact met de burgers en daardoor krijg je een beter zicht op hun noden en behoeften waarop jij dan kan inspelen met je beleid, weliswaar binnen de klijlijnen van de Vlaamse regering natuurlijk. Met een eigen aanbod heb je als lokaal bestuur een belangrijk detectie-instrument in handen. Met deze kennis in handen kan je een stapje verdergaan en samen met inwoners en / of andere zorgactoren zoeken naar wat een passend antwoord kan zijn op de (grotere) zorgvragen die leven in je gemeente, zelfs buiten het bestaande aanbod om.

Zo kan je als lokaal bestuur nieuwe initiatieven ontwikkelen, buiten de lijntjes kleuren en zoeken naar innovatieve en lokale antwoorden op lokale (opvang-)vragen, vaak los van bestaande subsidies. Je zorgt voor kwalitatief maatwerk, niet op massaproductie en standaardisering. Publieke zorg is dus lokaal verankerd en het publiek zorgaanbod is zo ook in geen twee gemeenten hetzelfde.

2.5 Betaalbaarheid

Opvang moet betaalbaar zijn, zowel de inschrijving als de organisatorische kosten. Als je als lokaal bestuur zelf kinderopvang organiseert, bepaal je zelf je prijsbeleid of geef je zelf invulling aan het principe 'bestellen is betalen' en de extra kosten, binnen de klijlijnen van de Vlaamse regering. Je kan de prijs bewust laag houden om zo je kinderopvang betaalbaar te houden voor ouders. Je kinderopvang heeft oog voor ouders die minder financiële mogelijkheden hebben.

En wat met psychologische betaalbaarheid? Hoeveel inspanning vraagt het bijvoorbeeld van een ouder om van je kinderopvang gebruik te maken? Zo verhogen ingewikkelde administratieve procedures bijvoorbeeld ook de drempel. Waarom is er geen automatische toekenning van de laagste tarieven, een eenvoudig inschrijfsysteem ... ?

Door het realiseren van een betaalbare kinderopvang heb je daarenboven impact op het prijsbeleid van andere kinderopvangvoorzieningen op je grondgebied. Je zet private actoren in je gemeente immers aan om hun prijsbeleid op het jouwe af te stemmen. Dit leidt soms tot het verwijt dat je met je eigen zorgaanbod marktverstoring werkt. In vele gevallen is de bijdrage van de ouder immers beduidend lager in publieke kinderopvang dan in private diensten. Het lokaal bestuur oefent met haar lagere prijszetting dan wel invloed uit op de andere actoren in het veld, maar dit heeft doorgaans vooral positieve gevolgen voor de gebruiker.

Betaalbaarheid gaat anderzijds ook over de betaalbaarheid voor de gemeente zelf. Want kinderopvang organiseren kost geld. Besparen kan, maar heeft vaak een directe impact op ofwel de kwaliteit van de dienstverlening (minder personeelsinzet, beperktere openingsuren, minder openingsdagen,...) ofwel op de gebruikers (hogere ouderbijdrage). Belangrijk is te onthouden dat het organiseren van publieke kinderopvang ontegensprekelijk een hoge mate van maatschappelijke rendabiliteit heeft: De investeringen die je doet, betalen zich terug op andere (maatschappelijke) vlakken.

Als lokaal bestuur bedien je alle opvangvragen, dus ook deze van ouders die minder interessant zijn voor private zorgaanbieders, zoals ouders die geen hoge bijdrage kunnen betalen of gezinnen die opvang vragen om sociale redenen. Deze opvangvragen kunnen minder makkelijk terecht in het private circuit. Als lokaal bestuur zorg je er via een eigen aanbod voor dat deze ouders niet uit de boot vallen. Je publiek kinderopvangaanbod kan je afstemmen op het private aanbod, zodat het eerder complementair is dan concurrerend. Deze kwalitatieve zorg voor alle ouders met een opvangvraag vraagt natuurlijk wel een grotere investering, maar welzijn primeert boven winst.

Toch denken lokale besturen soms na over privatisering of afstoten van hun zorgdiensten. Elke overdracht van dienstverlening gaat gepaard met (stevige) onderhandelingen tussen het lokaal bestuur en de kandidaat-overnemer. De kandidaat-overnemer zal er vanzelfsprekend naar streven enkel de (potentieel) financieel rendabele elementen over te nemen en zo weinig mogelijk verlieslatende elementen, want deze laatste zijn niet interessant voor de kandidaat-overnemer. Die verlieslatende elementen blijven na de overdracht vaak achter. Hierdoor ben je na de overdracht je kinderopvang kwijt, maar staat je toch nog in voor het opvangen van bepaalde financiële tekorten. Zo ben je na de overdracht van je opvang vaak nog steeds financieel verantwoordelijk voor:

- de huisvesting van de kinderopvang, met daarbij de onderhoudskosten voor binnen- en buitenruimte;
- de personeelskost bij het voortraject van de uitbesteding en de controle op de uitvoering van de verdere dienstverlening, wat je verplicht te blijven investeren in vakkenis en personeel;
- het verschil in loonkost van personeel in de publieke versus de private sector (bijvoorbeeld de meerkost van statutair personeel, de meerkost door het verschil in vakantiedagen, de meerkost door hogere eindejaarspremie, de loonkost bij ziekte ...)
- als je personeelsbestand verkleint door het privatiseren van je kinderopvang, vallen er ook vaak sociale tewerkstellingsmaatregelen weg, bijvoorbeeld een vermindering van de Sociale Maribeluren;
- ouders die onvoldoende eigen middelen hebben om de facturen te betalen en tussenkomst vragen;
- ...

Kortom: een overdracht van dienstverlening is dus niet (financieel) zaligmakend. Want die overdracht ontslaat je niet van je verantwoordelijkheid tegenover je burgers. Als in de gemeente de private actoren bepaalde vormen van zorg niet aanbieden (bijvoorbeeld opvang voor specifieke kansengroepen), dan zal je hier als lokaal bestuur op in moeten spelen. Voor kinderopvang wil dit zeggen dat je toch kinderopvang zal moeten organiseren, maar in de duurste vorm, voor kwetsbare gezinnen die elders uit de boot vallen. Of je zal moeten tussenkomen als ouders geen kinderopvangplaats vinden op de private markt of omdat ze de kinderopvang niet kunnen betalen. En denk bij het financiële plaatje niet enkel aan de harde cijfers, kinderopvang als dienstverlening betaalt zichzelf terug op vele andere vlakken die niet in de boekhouding terug te vinden zijn.

Ben je als lokaal bestuur toch aan het overwegen om zorgdiensten over te dragen? Dan maak je best een grondige financiële simulatie van de kosten en baten om inzicht te krijgen in de financiële gevolgen van de overdracht. De VVSG ondersteunt lokale besturen die deze oefening ten gronde willen maken.

Als je de kinderopvang als lokaal bestuur zelf wil blijven organiseren, maar je stelt je hierbij vragen over de neutraliteit bij de combinatie van actor en regisseur, dan kan je dit oplossen via transparante communicatie, democratische controle en inspraak en het organiseren van overleg. Daarnaast bestaan er verschillende verzelfstandigingsmogelijkheden binnen de juridische context van een lokale overheid. Bijvoorbeeld een extern of intern verzelfstandigd agentschap (EVA of IVA), een zorgvereniging, een autonoom gemeentebedrijf (AGB), een intergemeentelijke samenwerking. Of via een samenwerking met andere gemeenten kan je werken aan efficiëntie en schaalvergroting. Bovendien zit het zorgaanbod van een lokaal bestuur ingebed in een groter geheel waardoor

bijvoorbeeld de eigen kinderopvang gebruik kan maken van de ondersteunende diensten (bijvoorbeeld personeelsdienst, ICT ...). Ook dat is schaalvergroting.

2.6 Begrijpbaarheid

Begrijpbaarheid verwijst naar de mate waarin gegeven informatie over het aanbod te begrijpen is voor iedereen. Het taalgebruik verdient daarbij, zowel schriftelijk al mondeling, de nodige aandacht. Je moet ervoor zorgen dat iedereen het begrijpt. Het gaat daarbij niet alleen om de taal op zich, maar evenzeer om een specifiek soort Nederlands dat de voorzieningen gebruiken. Bij woorden zoals verluieren, flesvoeding, activiteitenaanbod ... kan zich niet iedereen direct iets voorstellen. Je kan, als lokaal bestuur, je organisatoren hierbij ondersteunen.

2.7 Bruikbaarheid

Als er opvang beschikbaar is, maar de organisatie ervan is niet aangepast aan de noden van de gebruikers, dan is je opvang niet bruikbaar. Een opvang met openingsuren die niet overeenkomen met de werkuren van de ouders, is niet bruikbaar.

Geen enkele gemeente is dezelfde. In elke gemeente zullen de prioriteiten anders liggen. Als lokaal bestuur heb je een goed zicht de lokale situatie. Is er een grote werkgever in je gemeente die veel ouders tewerkstelt of bijvoorbeeld een ploegensysteem hanteert? Werken veel burgers in de horeca? In een ziekenhuis? ...

Als je zelf kinderopvang organiseert, oefen je invloed uit op de rest van de kinderopvang in de gemeente en dus op de geleverde dienstverlening. Dit wil ook zeggen dat je andere organisatoren kan beïnvloeden, bijvoorbeeld inzake afgestemde openingsuren en flexibiliteit van de dienst.

Bruikbaarheid heeft daarnaast te maken met oog en oor hebben voor de vragen en problemen van ouders en kinderen, ook als die op het eerste gezicht niets met het eigen aanbod te maken hebben. Denk aan de opvoedingsondersteunende functie die kinderopvang kan hebben en de mogelijkheid tot een warme overdracht naar andere lokale dienstverlening.

2.8 Beleid

Een eigen kinderopvang helpt je om de in de meerjarenplanning geformuleerde strategische doelstellingen op vlak van gezinsbeleid te realiseren, dit geldt ook voor andere beleidsdoelstellingen zoals op vlak van mobiliteit, (kinder-)armoede, activering en wijkontwikkeling. Zo kijk je als lokaal bestuur op een integrale manier naar welzijn en maak je dwarsverbindingen met verschillende beleidsdomeinen (ruimtelijke ordening, infrastructuur, mobiliteit, duurzame ontwikkeling ...). Zo heeft publieke zorg aandacht voor de mens in al zijn aspecten.

Als lokale bestuur heb je een regierol inzake kinderopvang en werk je een 'kinderopvangvriendelijk beleid' uit. Zo ondersteunen heel wat lokale besturen andere organisatoren die kinderopvang realiseren op hun grondgebied door hen bijvoorbeeld subsidies te geven, omkadering te bieden of advies te geven.

Als je zelf kwaliteitsvolle kinderopvang realiseert, dan bouw je kennis en ervaring op die je kan gebruiken om een goed beleid uit te stippelen en je regierol vorm te geven. Deze kennis heb je nodig om beleid te maken en om je regierol te concretiseren. Als actor ken je de kinderopvang in je gemeente heel goed, wat helpt om als bestuur je regierol geloofwaardig op te nemen en/of wanneer je andere aanbieders van kinderopvang op je grondgebied ondersteunt.